

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL SUDA

PREDMET BEGOVIĆ protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 35810/14)

PRESUDA

STRASBOURG

13. lipnja 2019.

Ova je presuda konačna, no može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Begović protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u odboru u sastavu:

Tim Eicke, *predsjednik*,

Jovan Ilievski,

Raffaele Sabato, *suci*,

i Renata Degener, *zamjenica tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 21. svibnja 2019.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 35810/14) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Mario Begović („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 5. svibnja 2014. godine.

2. Podnositelja zahtjeva zastupala je gđa V. Šnur, odvjetnica iz Vinkovaca. Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica, gđa. Š. Stažnik.

3. Podnositelj zahtjeva naveo je da je propust države da provede i omogući uživanje njegovih prava na susrete i druženje sa sinom doveo do povrede njegovog prava na poštovanje obiteljskog života.

4. Dana 30. lipnja 2014. godine Vlada je primila obavijest o prigovoru u pogledu poštovanja obiteljskog života, a ostatak zahtjeva proglašen je nedopuštenim u skladu s pravilom 54. stavkom 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositelj zahtjeva rođen je 1973. godine i živi u Vinkovcima.

6. Dana 19. rujna 1998. podnositelj zahtjeva oženio se D.M., a ona je rodila njihovog sina 17. travnja 2001. godine. Obitelj je zajedno živjela u Sesvetama do 2007. godine, kada se podnositelj zahtjeva zbog posla preselio u Vukovar.

A. Parnični postupak radi razvoda braka, odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te pravu na susrete i druženja

1. Glavni postupak

7. Dana 29. siječnja 2008. D.M. je podnijela tužbu protiv podnositelja zahtjeva Općinskom sudu u Sesvetama, tražeći razvod, odluku o tome da njihov sin živi s njom te odluku o uzdržavanju djeteta. Ustvrdila je, *inter alia*, da je njihova bračna zajednica *de facto* okončana u ožujku 2007. godine, kada se podnositelj zahtjeva preselio u Vukovar.

8. Dana 27. ožujka 2008. D.M. je zatražila od suda da donese privremenu odluku o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženju s drugim roditeljem te da dijete privremeno živi s njom do donošenja pravomoćne presude. Podnositelj zahtjeva zatražio je da dijete privremeno živi s njim.

9. U svom mišljenju Općinskom sudu od 4. lipnja 2008. godine donesenom u sklopu obveznog postupka posredovanja, Centar za socijalnu skrb Sesvete utvrdio je da su odnosi između roditelja bili izrazito i trajno napeti; njihova međusobna komunikacija bila je loša i imali su poteškoća pri postizanju dogovora o roditeljskoj skrbi. U mišljenju je bilo navedeno i da su susreti i druženja podnositelja zahtjeva s njegovim sinom problematični.

10. Tijekom postupka razvoda braka sud je saslušao brojne vještake, uključujući psihologinju iz Centra za socijalnu skrb Sesvete, 30. lipnja 2008. godine, koja je naglasila da su djetetu potrebni susreti i druženje s ocem kako bi s njim održao emocionalnu vezu.

11. Dana 3. srpnja 2008. Općinski sud u Sesvetama donio je prvu privremenu odluku o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, te susretima i druženju s drugim roditeljem kojim je odlučio da će dijete privremeno živjeti s majkom a podnositelju zahtjeva dodijelio pravo na susrete i druženja. Nakon žalbe koju je podnijela D.M., Županijski sud u Zagrebu ukinuo je tu odluku 28. listopada 2008. godine.

12. U međuvremenu, dana 30. rujna 2008. Općinski sud u Sesvetama djelomičnom je presudom razveo brak između podnositelja zahtjeva i D.M., ali postupak se nastavio radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete živjeti, o susretima i druženju s drugim roditeljem te uzdržavanja djeteta, radi kojih je sud odlučio odrediti vještačenje od strane Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba.

13. U ponovljenom postupku, dana 20. siječnja 2009. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba provela je obradu podnositelja zahtjeva, D.M. i njihovog sina. Utvrdila je da je dijete depresivno zbog rastave roditelja i opterećeno njihovim napetim odnosima, što ga je dovelo do sukoba lojalnosti. Stoga je preporučila savjetodavni rad s roditeljima i suportivnu psihoterapiju djetetu.

14. Dana 20. ožujka 2009. Općinski sud donio je drugu privremenu odluku o susretima i druženju s drugim roditeljem, kojim je podnositelju

zahtjeva dodijelio pravo na susrete i druženja jedan dan u tjednu, svaki drugi vikend, svaki drugi državni praznik i pola školskih praznika. Ta je odluka ponovno ukinuta po žalbi D.M. i predmet je vraćen na ponovno suđenje.

15. Dana 15. listopada 2009. Općinski sud donio je treću privremenu odluku o susretima i druženju, kojim je podnositelju zahtjeva dodijelio pravo na susrete i druženja dva sata svake srijede, svaki drugi vikend i svaki drugi državni praznik. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

„... [I]z stanja cjelokupnog spisa proizlazi zaključak suda prvog stupnja da se do sada susreti djeteta i oca nisu odvijali na način da to bude u interesu djeteta jer je otac imao omogućene susrete iznimno rijetko i ti su povremeni susreti srijedom bili ograničeni na trajanje od 15 minuta nakon prestanka nastave ...

... Do sada izražena nesuradnja roditelja po pitanju ostvarivanja roditeljskih prava i izraženi čvrsti stav predlagateljice i nespremnost na suradnju s [podnositeljem] ne može biti na uštrb interesa djeteta ...

Obzirom na činjenicu da u dosadašnjem postupku majka djeteta nije pokazala interes za suradnju s ocem u pogledu vremena koje je ocu i djetetu određeno za susrete tijekom jednog dana u tjednu valjalo je u interesu djeteta dopuniti raniju odluku ...“

16. Žalba koju je D.M. podnijela protiv tog rješenja je odbijena.

17. U siječnju 2011. godine, na zahtjev Centra za socijalnu skrb Sesvete, sud je odredio vještačenje stranaka, uzimajući u obzir sve veći otpor djeteta prema susretima i druženju s ocem. D.M. i dijete odbili su podvrgnuti se vještačenju određenom od strane suda.

18. Dana 28. rujna 2012. Općinski sud u Sesvetama održao je ročište na kojem je dijete izjavilo da želi živjeti s majkom.

19. Dana 12. listopada 2012. Općinski sud u Sesvetama donio je presudu kojom je odredio da će dijete živjeti s majkom, a podnositelju zahtjeva dodijelio prava na susrete i druženja. Također je naložio podnositelju zahtjeva da plaća iznos od 2.000 kuna (HRK) mjesečno za uzdržavanje djeteta. Mjerodavni dio te presude glasi kako slijedi:

„Dijete je u dobi od jedanaest i pol godina, i ma koliko značajan bio u dosadašnjem razvojnem periodu bio utjecaj majke na dijete (u smislu očevih tvrdnji o manipulaciji), ono ostavlja dojam dječaka koji vrlo čvrsto stoji kod svojih uvjerenja i stavova, koji vrlo otvoreno i slobodno iskazuje svoju volju ...

Želi živjeti s majkom i najviše dva sata subotom bez nadzora provoditi s ocem jer mu je tjedni raspored pun školskih obveza i obveza sa glazbenom školom te putem suda apelira na roditelje da poduzmu sve kako bi svi postupci koji se vode kod sudova prestali.

... [Centar za socijalnu skrb Vinkovci] predlaže da se dijete viđa s ocem svake subote u mjesecu od 10 do 17 sati ... te da zajedno provode sedam dana zimskih praznika, petnaest dana ljetnih praznika te naizmjenice blagdane.

... [vršiteljica nadzora Centra za socijalnu skrb Vinkovci od 15. srpnja 2010. godine do 15. srpnja 2011. godine] je jednom vidjela [dijete] na pragu kada je dijete odbilo i razgovor i susret s ocem i s njom te ... je dijete pokazivalo otpor i prema ocu i prema njoj ..., a [vršiteljica nadzora Centra za socijalnu skrb Vinkovci od 15. veljače 2012. godine] izjavila je da je prvi susret održan, da su i nakon toga održavani susreti, ali ne

svaki prema odluci suda i to djelomično, [vršiteljica nadzora također je izjavila] da je dječak iskazivao otpor pa je u dogovoru s majkom i ocem određen drugi termin koji je održan, ali slijedeći opet nije, navela je i da dječak ocu uputio zahtjev da prestane tužiti mamu pa će i dijete vidati s ocem ...

[Dječak] se i sam izrazio u tekstu kojeg je napisao u vrijeme kada je išao u treći razred i iz tog pisma se vidi jaka povezanost djeteta s majkom i izrazita opterećenost sudskim postupcima koji su u tijeku (ovršni, kazneni, ovaj postupak) i opterećenost djeteta stavom da je njegov otac ostavio njegovu majku i da ne poštuje ljubav koju dijete osjeća za majku kao i opterećenje da „mora biti s ocem“ odnosno provoditi s njim vrijeme kada to ne želi i osjećaj da ga otac ne razumije i da ga niti ranije nije razumio te tuga koju osjeća jer otac ima novu obitelj ...

U predmetnom slučaju od rođenja djeteta dijete je emocionalno više vezano uz majku nego uz oca, ono je i dalje emocionalno snažno vezano uz majku i pokazuje otpor prema ocu. Također pokazuje značajan stupanj otpora prema unaprijed određenom rasporedu odvijanja susreta u određenom vremenskom trajanju, a roditelji djeteta usprkos svega ne postižu niti minimalni stupanj suradnje i spremnosti na razgovor radi interesa zajedničkog djeteta već se protekom vremena sve više udaljavaju jedno od drugog i konfrontiraju se što u krajnjoj liniji pokazuje i ovršni postupak i nadzor nad susretima koji na dijete dodatno negativno utječu jer dijete ovdje nema slobodu izbora.

Zajednička roditeljska skrb je nužna za zdrav, valjani i uspješan razvoj i odrastanje svakog djeteta, u ovom slučaju toga nema. Niti jedna odluka suda ne može na bolji način nadomjestiti dobar sporazum roditelja o zajedničkoj skrbi i takva odluka u konkretnom slučaju nameće se djetetu kao određeni imperativ, ali u konačnici štiti djetetovo „pravo na oba roditelja“.

... kako bi se emocionalni odnos s ocem uspostavio i zaživio, uvažavajući želju djeteta i njegovo slobodno vrijeme [sud] odlučuje da se susreti odvijaju subotom u početku u trajanju od dva sata ... kako bi dijete uvidjelo da je sud ... poštivao njegovu želju određujući kraće susrete kako bi dijete samo izrazilo želju da s ocem provede duže vremena ili čak manje ... a nakon toga određeni su susreti svake subote od 10 do 17 sati [po prijedlogu Centra za socijalnu skrb Vinkovci] ...

Obzirom na tijek i trajanje ovog sudskog postupka dokazni prijedlog Centra od 28. rujna 2012. godine da sud naloži roditeljima i djetetu da se uključe u timsku obradu Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba radi provođenja timske obrade, nakon čega bi Centar dao svoj konačan prijedlog, odbijen je jer je procijenjeno da ne postoje osnovani razlozi zbog kojih ne bi ... donio odluku nakon više od četiri godine ..., a obzirom da je Centar za socijalnu skrb Vinkovci dostavio ... mišljenje i obzirom na činjenicu da su i odluke koje sud u ovom postupku donosi podložne promjenama u smislu odredbe čl. 102. Obiteljskog zakona.“

20. Obje stranke uložile su žalbe protiv te presude, koje je drugostupanjski sud odbio. Naknadno podnesena ustavna tužba podnositelja zahtjeva također je odbijena.

2. Prvi ovršni postupak

21. U međuvremenu, 12. veljače 2010. godine podnositelj zahtjeva zatražio je ovrhu radi provedbe trećeg privremenog rješenja Općinskog suda u Sesvetama od 15. listopada 2009. godine (vidi stavak 15. ove presude). Zatražio je od suda da naloži D.M. da mu omogući susrete i druženja sa sinom

uz prijetnju izricanja novčane kazne u iznosu od 5.000 kuna. Ako se ne bude pridržavala sudskog rješenja, podnositelj je predložio da sudski ovršitelj, policija i predstavnici centra za socijalnu skrb interveniraju na mjestu događaja.

22. Istoga dana Općinski sud u Vinkovcima donio je rješenje o ovrsi kojim je D.M. odredio rok od osam dana da postupi sukladno trećem privremenom rješenju uz prijetnju izricanja novčane kazne u iznosu od 5.000 kuna. Nakon žalbe koju je podnijela D.M., Županijski sud u Vukovaru ukinuo je 21. svibnja 2010. godine rješenje o ovrsi i vratio predmet na ponovno suđenje, utvrdivši da prvostupanjski sud mora zatražiti mišljenje nadležnog centra za socijalnu skrb.

23. Dana 5. listopada 2010. Centar za socijalnu skrb u Vinkovcima dostavio je izvješće u kojem je preporučio da se ovršni postupak dovrši jer je uspostavljanje redovitih susreta i druženja s ocem u najboljem interesu djeteta.

24. Dana 11. listopada 2010. Općinski sud u Vinkovcima donio je novo rješenje o ovrsi. Žalba koju je D.M. podnijela protiv tog rješenja je odbijena.

25. Dana 21. siječnja 2011. Općinski sud u Vinkovcima izrekao je novčanu kaznu D.M. u iznosu od 5.000 kuna zbog nepridržavanja privremenog rješenja Općinskog suda u Sesvetama o pravu na susrete i druženja. Također joj je naloženo da omogući podnositelju zahtjeva ostvarivanje njegovih prava na susrete i druženja u roku od osam dana pod prijetnjom izricanja daljnje novčane kazne u iznosu od 7.000 kuna. D.M. je uložila žalbu.

26. Dana 30. svibnja, 30. lipnja i 25. srpnja 2011. podnositelj zahtjeva obavijestio je Općinski sud da nije ostvario nikakav susret ni druženje sa svojim sinom te je ponovno zatražio intervenciju policije i centra za socijalnu skrb.

27. Dana 3. kolovoza 2011. Općinski sud u Vinkovcima zamijenio je novčanu kaznu izrečenu D.M. kaznom zatvora u trajanju od dvadeset osam dana, izrekao joj je novčanu kaznu u iznosu od dodatnih 7.000 kuna i naložio joj da omogući podnositelju zahtjeva ostvarivanje njegovog prava na susrete i druženja u roku od osam dana uz prijetnju izricanja daljnje novčane kazne u iznosu od 10.000 kuna. Žalba koju je D.M. podnijela protiv te odluke je odbijena.

28. Dana 23. travnja 2012. podnositelj zahtjeva obavijestio je Općinski sud u Vinkovcima da još uvijek nije ostvario kontakt sa sinom.

29. Ovršni postupak u konačnici je obustavljen jer podnositelj zahtjeva nije izmijenio svoj prijedlog za ovrhu u skladu s novom odlukom o pravima na susrete i druženje od 12. listopada 2012. godine (vidi stavak 19. ove presude).

3. Drugi ovršni postupak

30. Dana 27. kolovoza 2013. podnositelj zahtjeva zatražio je ovrhu radi ostvarenja susreta i druženja utvrđenih u pravomoćnoj presudi Općinskog suda u Sesvetama od 12. listopada 2012. godine (vidi stavak 19. ove presude).

31. Dana 30. listopada 2013. Općinski sud u Vinkovcima održao je ročište, na kojem je D.M. tvrdila da nije sprječavala podnositelja zahtjeva da se viđa sa sinom, već dijete nije željelo vidjeti oca.

32. U veljači 2014. godine Općinski sud u Vinkovcima zatražio je od Centra za socijalnu skrb Vinkovci da imenuje posebnog skrbnika djetetu, što je centar i učinio. Dana 14. travnja 2014. posebni skrbnik djeteta izjavio je da se slaže s prijedlogom za ovrhu. S obzirom na sugestivan utjecaj i manipulativno ponašanje majke, majčina je želja bila, a ne želja djeteta, da dijete ne ostvaruje susrete i druženje s ocem.

33. U rješenju o ovrsi od 9. veljače 2015. godine Općinski sud u Vinkovcima naložio je D.M. da podnositelju zahtjeva omogući susrete i druženje sa sinom kako je utvrđeno pravomoćnom sudskom presudom od 12. listopada 2012. godine ili će joj u suprotnom biti izrečena novčana kazna u iznosu od 5.000 kuna. Ta je odluka potvrđena po žalbi.

34. U veljači 2016. godine podnositelj zahtjeva obavijestio je sud da se susreti s njegovim sinom još uvijek ne ostvaruju, a 24. veljače 2016. godine sud je izrekao novu novčanu kaznu D.M., koju je drugostupanjski sud naknadno ukinuo.

35. Prema dostupnim informacijama, čini se da je ovršni postupak još uvijek u tijeku.

B. Kazneni postupak

36. U međuvremenu, 9. lipnja 2011. godine podnositelj zahtjeva podnio je optužni prijedlog protiv D.M. pred Općinskim sudom u Vukovaru zbog kaznenog djela sprječavanja mjera za zaštitu djeteta utvrđenog u članku 215. Kaznenog zakona (vidi stavak 47. ove presude).

37. Tijekom tog postupka sud je 11. listopada 2012. godine saslušao podnositeljevog sina, koji je izjavio da ne želi ostvarivati susrete i druženje s podnositeljem zahtjeva i da taj stav nije potaknula njegova majka. Forenzička psihologinja zaključila je da se želja djeteta da prekine veze s ocem treba promatrati u kontekstu izrazito sugestivnog ponašanja i manipuliranja od strane majke te da prekid kontakta s ocem ne doprinosi dobrobiti djeteta.

38. Dana 16. svibnja 2013. Općinski sud u Vukovaru proglasio je D.M. krivom te joj je izrekao sudsku opomenu (vidi stavak 47. ove presude). Podnositelj zahtjeva upućen je da svoj imovinskopravni zahtjev ostvaruje u odvojenom parničnom postupku. Žalbe koje su obje stranke uložile su odbijene.

39. Dana 13. studenog 2013. Općinsko državno odvjetništvo u Vukovaru podiglo je optužnicu protiv D.M. zbog neprovođenja odluka za zaštitu dobrobiti djeteta, posebice zbog sprječavanja ovrhe radi ostvarivanja prava podnositelja na susrete i druženja u skladu s pravomoćnom sudskom presudom od 12. listopada 2012. godine (vidi stavak 19. ove presude).

40. Dana 30. rujna 2018. Općinski sud u Vukovaru proglasio je D.M. krivom te ju je osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine uz primjenu uvjetne osude od dvije godine.

C. Ostali relevantni postupci

41. Dana 13. listopada 2008. Centar za socijalnu skrb Sesvete zaključio je da je obitelji Begović potrebna stručna pomoć te ju je uputio u Polikliniku za zaštitu djece grada Zagreba na procjenu i potencijalni tretman. Centar je u svom dopisu naglasio da su susreti i druženje podnositelja zahtjeva sa sinom otežani jer je majka uvijek prisutna.

42. Dana 10. ožujka 2009. centar za socijalnu skrb odredio je mjeru zaštite djeteta predviđenu člankom 109. Obiteljskog zakona (vidi stavak 46. ove presude). Konkretno, izdao je upozorenje podnositelju zahtjeva i D.M. o pogreškama koje su dovele do nedostataka u skrbi i odgoju njihovog sina te ih je upozorio na njihovu neadekvatnu suradnju zbog koje su susreti i druženja podnositelja zahtjeva sa sinom otežani. Uputio ih je na savjetovanje i naveo da će poduzeti daljnje mjere zaštite djeteta ako ne budu prisustvovali. U razdoblju od ožujka do srpnja 2009. godine podnositelj zahtjeva i D.M. prisustvovali su savjetovanju.

43. Dana 1. srpnja 2010., pozivajući se na članak 110. Obiteljskog zakona, centar je podnositelju zahtjeva i D.M. odredio mjeru zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi na razdoblje od jedne godine. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

„Roditelji, nakon prekida partnerske veze nisu ostvarili zadovoljavajuću suradnju po pitanju roditeljstva, a koja bi omogućila adekvatno učešće oba roditelja u životu djeteta. Činjenica je da se susreti i druženja sina i oca ne odvijaju usprkos postojanja pravomoćne sudske odluke. Tretman u [raznim institucijama] kao i tretman kod psihologinje [I.P.] nisu polučili rezultate.

...

Budući da je u konkretnom slučaju ugroženo jedno od temeljnih prava djeteta propisano Konvencijom o pravima djeteta i pozitivnim propisima nužno je bilo djetetovim roditeljima pružiti stručnu pomoć u uspostavljanju adekvatnog odnosa [određivanjem mjere zaštite djeteta] nadzorom nad susretima i druženjem sina i oca, a kako bi se [djetetu] omogućilo sudjelovanje oba roditelja u njegovom odrastanju.

...

...Budući da roditelji djeteta žive odvojeno, otac u Zagrebu, a majka u Vinkovcima, zbog velike udaljenosti [između tih dvaju gradova] i poslovnih obveza te [s obzirom na posljedičnu neprovedivost] sudske odluke u dijelu susreta i druženja sina i oca za

vrijeme tjednog kontakta zbog promijenjenih okolnosti, nadzorom nad susretima i druženjem sina i oca [ti susreti i druženje] neće biti obuhvaćeni.“

44. Dana 25. siječnja 2012. centar je opet odredio mjeru zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi na još jednu godinu. Utvrdio je da se još uvijek ne ostvaruju susreti podnositelja zahtjeva sa sinom, da podnositelj zahtjeva ne sudjeluje u životu svog sina i da je suradnja između roditelja u potpunosti prestala.

45. U konačnom izvješću o još jednoj mjeri zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi, donesenom za razdoblje od srpnja 2015. do lipnja 2016., socijalni radnik zaključio je da mjera nije dala nikakve rezultate jer se susreti i druženje podnositelja zahtjeva sa sinom još uvijek ne ostvaruju.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Obiteljski zakon

46. Mjerodavne odredbe Obiteljskog zakona na snazi u relevantno vrijeme citirane su u predmetu *K.B. i drugi protiv Hrvatske* (br. 36216/13, stavci 101. - 105., 14. ožujka 2017.).

B. Kazneni zakon

47. Mjerodavne odredbe Kaznenog zakona iz 1998. godine (Narodne novine br. 110/97 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je bio na snazi od 1. siječnja 1998. do 31. prosinca 2012., glase kako slijedi:

Članak 66. stavak 1.

„Sudska opomena je kaznenopravna sankcija koja se kao mjera upozorenja može primijeniti prema počinitelju kaznenog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora do jedne godine ili novčana kazna, ako se prema načinu djelovanja počinitelja, njegovoj krivnji i prouzročenoj posljedici radi o očito lakom obliku tog [počinjenog] djela. [Može se primijeniti] i kad se s obzirom na sve okolnosti koje se tiču počinitelja, posebno njegova odnosa prema oštećeniku i naknadi štete prouzročene kaznenim djelom steknu uvjeti za postignuće svrhe [sankcije] bez kažnjavanja.“

Članak 215. stavak 1.

„Tko spriječi izvršenje odgojnih ili drugih mjera određenih od suda, centra za socijalnu skrb ili [drugih] državnih tijela ili pravodobno ne ispunjava zakonske obveze [za] zaštitu djeteta ili maloljetne osobe, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.“

48. Mjerodavna odredba Kaznenog zakona iz 2011. godine citirana je u gore citiranom predmetu *K.B. i drugi protiv Hrvatske*, stavak 106.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

49. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je propust države da provede i omogući uživanje njegovih prava na susrete i druženje sa sinom doveo do povrede njegovog prava na poštovanje obiteljskog života kako je predviđeno člankom 8. Konvencije, koji u mjerodavnom dijelu glasi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života ...

2. Javna se vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala kao i radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Dopuštenost

50. Stranke nisu podnijele nikakva očitovanja o dopuštenosti zahtjeva.

51. Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. *Tvrdnje stranaka*

(a) Podnositelj zahtjeva

52. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da nacionalne vlasti nisu poduzele dovoljne napore da osiguraju ostvarivanje njegovih prava na susrete i druženje s njegovim djetetom, sukladno domaćim odlukama, prvenstveno zbog ometanja od strane njegove bivše supruge. Pokušao je iskoristiti niz pravnih sredstava, ali ni donošenje rješenja o ovrsi protiv njegove bivše supruge ni njena kaznena osuda nisu mogli dovesti do učinkovite provedbe njegovih prava na susrete i druženje.

53. Konkretno, podnositelj zahtjeva istaknuo je da je vještačenje provedeno tijekom kaznenog postupka pokrenutog protiv njegove bivše supruge pokazalo da je dijete bilo pod određenim pritiskom majke i da je, kako bi se nastavilo normalno emocionalno i društveno razvijati, dijete željelo nastaviti razvijati emocionalne odnose sa svojim ocem i njegovom obitelji. Štoviše, mjere zaštite djeteta određene podnositelju i D.M. nisu dale nikakve rezultate. Unatoč tome, ni centar za socijalnu skrb ni bilo koja druga ustanova nisu poduzeli nikakve mjere kako bi omogućili susrete i druženje podnositelja zahtjeva kao roditelja s njegovim djetetom.

54. Nadalje, državna tijela bila su upoznata s manipulativnim ponašanjem D.M. koje je dovelo do djetetova odbijanja da održi kontakt s njim. Unatoč tome, nacionalne vlasti nikada nisu pozvale D.M. i njihovog sina u prostorije centra za socijalnu skrb u Vinkovcima kako bi njihovi stručnjaci pokušali shvatiti zašto dječak odbija vidjeti oca. Isto tako, nisu pokrenule postupak za lišenje roditeljske skrbi D.M.

55. Konačno, podnositelj zahtjeva izrazio je nezadovoljstvo postupanjem nacionalnih vlasti, posebice neuobičajeno dugim trajanjem domaćih postupaka, koje je rezultiralo time da ga njegov sin sada kategorički odbija vidjeti.

(b) Vlada

56. Vlada je tvrdila da je država poduzela i dalje poduzima sve razumne mjere kako bi olakšala i omogućila uspostavu susreta i druženja podnositelja zahtjeva s njegovim sinom. Međutim, u ovom predmetu u potpunosti su izostali bilo kakva suradnja i razumijevanje između roditelja.

57. Domaći stručnjaci koji su radili s obitelji istaknuli su da je ključ za uspostavljanje redovitih i kvalitetnih susreta podnositelja zahtjeva sa sinom uspostavljanje adekvatne suradnje i komunikacije između roditelja, kao i odgovarajuće funkcioniranje njihovog odnosa. Podnositelj zahtjeva i njegova bivša supruga bili su na tretmanu i savjetovanju, ali bez uspjeha, te su u konačnici odbili daljnju terapiju.

58. Nadalje, Vlada je istaknula da je država poduzela niz mjera kako bi se D.M. pridržavala sudske odluke o podnositeljevim pravima na susrete i druženja. Osim prijetnje novčanom kaznom, koja je u nekoliko navrata tijekom ovršnog postupka zamijenjena kaznom zatvora, osuđena je i u kaznenom postupku.

59. Osim toga, bila je određena i mjera zaštite djeteta nadzorom nad izvršavanjem roditeljske skrbi. I ona je dala ograničene rezultate zbog nedostatka suradnje i komunikacije između podnositelja zahtjeva i D.M. Isto tako, podnositelj zahtjeva nije pristupao svom sinu dovoljno fleksibilno i blago.

60. Prema navodima Vlade, dugotrajna i izrazito konfliktna situacija s kojom se dijete suočavalo imala je vrlo negativan utjecaj na njegovo emocionalno i psihičko zdravlje, koje je svim državnim tijelima predstavljalo apsolutni prioritet. Prema tome, pri poduzimanju bilo koje mjere morao se uzeti u obzir mogući utjecaj na dijete. Vlada je stoga istaknula da je raspon mjera koje je država mogla iskoristiti u ovoj situaciji, osobito prisilnih i represivnih mjera, bio ograničen u najboljem interesu djeteta. Štoviše, sve gore navedene radnje povećale su otpor djeteta prema ocu i naporima nadležnih tijela da uspostave kontakt između njih.

2. Ocjena Suda

61. Sud primjećuje da se ovaj predmet odnosi na neprovođenje ovrhe sudskih odluka kojima su podnositelju zahtjeva dodijeljena prava na susrete i druženja s njegovim sinom. Kao posljedica toga, nije mogao uspostaviti redovit ni smislen kontakt s njim više od devet godina, od raspada njegova braka s D.M. (vidi stavak 7. ove presude). Stoga se u ovom predmetu zadaća Suda sastoji u ispitivanju toga jesu li domaće vlasti poduzele sve potrebne korake koji su se razumno mogli tražiti u konkretnim okolnostima kako bi se olakšao kontakt između podnositelja zahtjeva i njegovog sina.

62. Mjerodavna načela u pogledu pozitivnih obveza države na temelju članka 8. Konvencije u predmetima koji se odnose na provođenje ovrhe radi ostvarivanja prava na susrete i druženja sažeta su u predmetu *Ribić protiv Hrvatske* (br. 27148/12, stavci 88. - 89. i 92. - 95., 2. travnja 2015.), i gore citiranom predmetu *K.B. i drugi* (stavci 143. - 44.). Sud naglašava da u ovoj vrsti predmeta primjerenost mjere treba prosuđivati na temelju brzine njezine provedbe s obzirom na to da tijek vremena može uzrokovati nepopravljive posljedice za odnose između podnositelja zahtjeva i njegovog sina te može dovesti do *de facto* odlučivanja o tom pitanju (vidi gore citirani predmet *Ribić*, stavak 93.).

63. U ovom predmetu susreti i druženje podnositelja zahtjeva s njegovim sinom regulirani su trima privremenim rješenjima o susretima i druženju, od kojih su dva ukinuta po žalbi (vidi stavke 11., 14. i 15. ove presude). Treće privremeno rješenje, koje je u konačnici postalo pravomoćno, doneseno je 15. listopada 2009. godine, odnosno nakon više od dvadeset i jednog mjeseca od dana kada su podnositelj zahtjeva i njegova bivša supruga zatražili od Općinskog suda u Sesvetama da donese privremenu odluku u tom pogledu (vidi stavak 8. ove presude).

64. Sud nadalje napominje da je pravomoćna presuda o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, te susretima i druženju s drugim roditeljem u predmetu podnositelja zahtjeva donesena 12. listopada 2012. godine (vidi stavak 19. ove presude), odnosno više od četiri i pol godine nakon dana pokretanja postupka (vidi stavak 7. ove presude).

65. Iz toga proizlazi da je vrijeme potrebno nacionalnim vlastima da donesu pravomoćnu presudu o pravu na susrete i druženja u ovom predmetu bilo neuobičajeno dugo s obzirom na prirodu situacije, unatoč zahtjevu domaćeg prava da se u obiteljskim pitanjima treba hitno postupati (stavak 46. ove presude).

66. Štoviše, ovršni postupci koji su uslijedili bili su nerazumno dugotrajni. Prvi ovršni postupak u vezi s trećim privremenim rješenjem suda od 15. listopada 2009. godine nije dao nikakve rezultate, dok je drugi ovršni postupak u vezi s pravomoćnom presudom u predmetu – koji je započeo 27. kolovoza 2013. – još uvijek u tijeku više od pet godina kasnije.

67. S tim u vezi Sud napominje da su tijekom ovršnog postupka domaći sudovi izrekli nekoliko novčanih kazni D.M. zbog nepridržavanja rješenja

suda. Međutim, nakon što je postalo jasno da te sankcije nisu dale nikakve rezultate, a podnositelj zahtjeva od suda je zatražio da naloži vlastima da interveniraju (vidi stavke 21. i 26. ove presude), domaći su sudovi trebali usvojiti daljnje mjere radi provedbe ovrhe. Vlada je tvrdila da je određivanje prisilnih i represivnih mjera majci u ovom predmetu bilo ograničeno u najboljem interesu djeteta. Sud ne može prihvatiti tu tvrdnju. Iako prisilne mjere u predmetima koji uključuju djecu nisu poželjne s obzirom na osjetljivost predmeta, Sud je ranije presudio da čvrsta stajališta koja roditelji često zauzimaju u predmetima koji se odnose na odluku o roditeljskoj skrbi i dodjeli prava na susrete i druženja mogu zahtijevati pribjegavanje razmjernim prisilnim mjerama (vidi *Vyshnyakov protiv Ukrajine*, br. 25612/12, stavak 43., 24. srpnja 2018.). Stoga je Sudu teško prihvatiti činjenicu da, tijekom dvaju ovršnih postupaka u ukupnom trajanju od devet godina, nadležna tijela nikada nisu razmatrala nikakav pokušaj provedbe ovrhe putem sudskog ovršitelja (vidi, nasuprot tome, predmet *Grujić protiv Srbije*, br. 203/07, stavak 69., 28. kolovoza 2018.).

68. Točno je da je D.M. u konačnici bila osuđena u dva kaznena postupka zbog nepridržavanja pravomoćnih sudskih rješenja (vidi stavke 38. i 40. ove presude). Međutim, iako ocjena kazni u tom kontekstu nije zadaća Suda, Sud mora napomenuti da je prva kaznenopravna sankcija koja joj je izrečena 2013. godine bila prilično blaga, budući da se sastojala od sudske opomene (vidi stavak 47. ove presude), vrste mjere upozorenja, koja u ovom predmetu nije imala nikakve ozbiljne posljedice za D.M. ako nastavi ometanje u odnosu na podnositelja zahtjeva. U pogledu drugog kaznenog postupka, Sud smatra da se pretjerano dugo vrijeme koje je vlastima trebalo da provedu taj postupak (pet godina; vidi stavak 40. ove presude) ne može smatrati prikladnim odgovorom na hitnost situacije.

69. Sud je svjestan činjenice da je zadaća domaćih vlasti bila otežana zbog napetih odnosa između podnositelja zahtjeva i D.M. Međutim, nedostatak suradnje između rastavljenih roditelja nije okolnost koja sama po sebi može osloboditi vlasti od njihovih pozitivnih obveza na temelju članka 8. Točnije, takva okolnost nameće obvezu poduzimanja mjera kojima bi se uskladili suprotstavljeni interesi stranaka, imajući na umu najvažnije interese djeteta (vidi *Zawadka protiv Poljske*, br. 48542/99, stavak 67., 23. lipnja 2005.).

70. Štoviše, Sud napominje da su već u početnoj fazi postupka radi odlučivanja o roditeljskoj skrbi i o pravu na susrete i druženja s drugim roditeljem, vještaci psiholozi priznali da je bilo poteškoća u susretima i druženju podnositelja zahtjeva s njegovim sinom (vidi stavak 9. ove presude). Tijekom raznih postupaka domaći su sudovi bili sve više svjesni činjenice da majka pokušava isključiti podnositelja zahtjeva iz djetetova života i da ometa njihove susrete i druženje (vidi, primjerice, stavke 15., 37. i 39. ove presude). Iako je majka pred domaćim sudovima tvrdila da zapravo dijete odbija vidjeti svog oca (vidi stavak 37. ove presude), Sud smatra da je dijete bilo dovedeno u očiti sukob lojalnosti te ponavlja da će se vjerojatnost ponovnog spajanja

obitelji postupno smanjivati i u konačnici prestati postojati ako biološkom ocu i djetetu nije dopušteno da se uopće vide ili se vide toliko rijetko da se prirodno zbližavanje između njih vjerojatno neće dogoditi (vidi gore citirani predmet *Ribić*, stavak 99.).

71. Ukratko, bez obzira na razne nalaze vještačenja tijekom godina kojima je utvrđeno da su redoviti susreti i druženje s podnositeljem zahtjeva u najboljem interesu djeteta (vidi, primjerice, stavke 10. i 37. ove presude), domaće vlasti dugi niz godina nisu poduzele dovoljno učinkovite radnje protiv ometanja i protupravnih radnji od strane D.M., iako su bile dužne to spriječiti (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *A.B.V. protiv Rusije*, br. 56987/15, stavak 80, 2. listopada 2018.).

72. Uzimajući u obzir sve gore navedeno, i ne dovodeći u pitanje slobodu procjene tužene države u ovom pitanju, Sud utvrđuje da hrvatske vlasti nisu provele ovrhu radi ostvarivanja prava podnositelja na susrete i druženje s njegovim djetetom, čime su povrijedile njegovo pravo na poštovanje obiteljskog života, kako je zajamčeno člankom 8.

73. Prema tome došlo je do povrede članka 8. Konvencije.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

74. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

75. Podnositelj zahtjeva nije podnio zahtjev za pravičnom naknadom. Sud stoga smatra da nema potrebe dodjeljivati mu ikakav iznos s te osnove.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da je zahtjev dopušten;
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 13. lipnja 2019. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Renata Degener
Zamjenica tajnika

Tim Eicke
Predsjednik

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496624

